

บทคัดย่อ

โครงการ “รูปแบบแก้ไขปัญหานี้ส้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปลาอีด ตำบลนาแกอำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดยโสธร” โดยนายชัชวาล แก้วแสน เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการใน 2 หมู่บ้านคือบ้านปลาอีดหมู่ 2 และ หมู่ 8 ต.นาแก อ. กำแพงแก้ว จ.ยโสธร ซึ่งมีปัญหาด้านหนี้สินเพิ่มจำนวนขึ้น จากการพูดคุยกันในเบื้องต้นคนบ้านปลาอีดมีหนี้สินมากกว่า 15- 18 ล้านบาท จากแหล่งทุนต่างๆ อาทิ ธกส., ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร, กองทุนหมู่บ้าน, กองทุนต่างๆ,นายทุน, ยืมเพื่อนบ้าน,ยืมญาติพี่น้อง ฯลฯ โดย นำมาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เช่น ค่าอาหารในแต่ละวัน นำมาลงทุนทำนา ส่งลูกเล่าเรียน ค่าโทรศัพท์มือถือ ภาษีสังคม จ่ายค่างวดต่างๆ ค่าดอกเบี้ย ค่าน้ำ ไฟ และค่าใช้จ่ายอีกภาระอื่นๆ ซึ่งล้วนต้องใช้เงินทั้งสิ้น ชาวชนไม่รู้จักคุณค่าของการออม ในปัจจุบันเกิดการกู้ยืมเงินเพื่อเวียนใช้หนี้ จึงทำให้เป็นหนี้สินที่คิดพันไม่รู้จักสิ้นและทุกวันนี้พบว่า ปัญหาระง่อนหนี้สินกำลังพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ถึงแม้จะรู้ตัวแต่ก็ไม่ได้มีการนำมาแก้ไขอย่างจริงจัง จากสภาพปัญหาดังกล่าว ได้มีการพูดคุยกันในชุมชนถึงสาเหตุที่ทำให้ผูกพันอยู่กับหนี้สิน โดยผู้ที่มีส่วนโดยตรงมองว่า คือคนในชุมชนเอง ต้องหันกลับมามองตนเอง จะรอให้เป็นหน้าที่ของภาครัฐยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม เพราะมีเงินมาช่วยเหลือ ก็เป็นเงินกู้ตามเดิม ดังนั้นจากการพูดคุยของคนในชุมชนจึงมีความเห็นร่วมกันที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องหนี้สิน ด้วยความร่วมมือกันหลายฝ่ายมาร่วมมือกันให้ข้อมูลที่เป็นจริง หาสาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สิน หาทางออกและร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อปลดทุกข์ที่มีด้วยกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ส้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านปลาอีด โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านปลาอีด 2)เพื่อศึกษาสภาพ สภาพหนี้สินและเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดและเพิ่มพูนหนี้สินของชุมชนบ้านปลาอีด 3) เพื่อหารูปแบบ/วิธีการในการจัดการและปรับโครงสร้างหนี้สินของชุมชนบ้านปลาอีดอย่างมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหานี้ส้นอย่างยั่งยืน คำถามวิจัย รูปแบบการแก้ไขปัญหานี้ส้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านปลาอีด เป็นอย่างไร รูปแบบในการศึกษา ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านได้ทำการศึกษาข้อมูลของชุมชน ทั้งข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลหนี้สิน โดยการสอบถาม การสำรวจ สัมภาษณ์ทั้งใช้แบบฟอร์ม การจัดเวที โดยมีเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล เมื่อมีข้อมูลแล้วนำไปสู่การจัดเวทีวิเคราะห์ร่วมกับชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อหารูปแบบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน โดยดึงหน่วยงานส่วนราชการเข้ามาร่วมด้วย ผลจากการศึกษา ได้ข้อมูลของหนี้สินจากชุมชนแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ 12 คราวเรือน คิดเป็น 6.5% มีหนี้สิน 1,690,600 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 140,883 บาท กลุ่มผู้นำชุมชน 8 คราวเรือน คิดเป็น 4.3% มีหนี้สิน 2,358,600 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 294,825 บาท กลุ่มทาบกังพันซ์ 14 คราวเรือน คิดเป็น 7.6% มีหนี้สิน 1,000,240 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 71,445 บาท กลุ่มชาวนา 150 คราวเรือน คิดเป็น 81.5% มีหนี้สิน 8,386,712 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 55,911 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 13,436,152 บาท โดยหนี้สินส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมทั้งเพื่อการ

ลงทุนทางการเกษตร ซื้อรถ บ้าน เครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งเป็นทุนในการลงเล่นการเมืองท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเงินทุนได้แก่ ธกส., ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร, กองทุนหมู่บ้าน, กองทุนต่างๆ, นายทุน, ยืมเพื่อนบ้าน, ยืมญาติพี่น้อง หลายครอบครัวเป็นหนี้ผูกพันมาหลายปีจนจำนวนหนี้เพิ่มขึ้นเท่าตัว ประกอบการการที่วิถีของชุมชนเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำให้กระแสนิยมการบริโภคตามสมัยใหม่เข้ามามีอิทธิพลกับชุมชน การจะทำสิ่งใดต้องใช้เงิน วิธีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาซึ่งกันและกันหายไป เปลี่ยนเป็นต้องว่าจ้างด้วยเงิน เงินและค่านิยมสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทต่อชุมชนจึงต้องดิ้นรนแสวงหา ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชนเชื่อมโยงและนำไปสู่สาเหตุของการเกิดหนี้สิน ดังนั้นจากการรับรู้ข้อมูลร่วมกันของคนในชุมชน จึงนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยนำเอาวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่มีคุณค่าในอดีตมาประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การลงแขกดำนา เกี่ยวข้าว ได้ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของการทำนา ที่ปัจจุบันมีการแข่งขันการว่าจ้างเพื่อให้การทำนาเสร็จเร็วขึ้น การจัดงานศพลดเหล้า ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดงานลงได้มาก ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่หมดไปกับเครื่องดืมมีนเมา การจัดให้มีการออม เป็นการออมเงินสักระยะรายเดือนแล้วปันผลรายปี แม้สิ่งเหล่านี้จะเพิ่งเริ่มเกิดขึ้นแต่ถ้าหากเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จะทำให้คนในชุมชนมีความสามารถในการออมเงินและนำไปสู่การปลดปล่อยหนี้สินที่มีได้ไม่มากนัก